

Palkansaajien ajankohtaiset EU-hankkeet

Maaliskuu 2017

Brexitin kautta kohti vahvempaa Eurooppaa?

Euroopan unioni kehittyy kriisien kautta, ja vuotta 2017 sävyttää Britannian päätös erota EU:sta. Brexit oli poliittinen shokki, joka toivon mukaan pakottaa puuttumaan populismin perimmäisiin syihin. Kriisi on nähtävä mahdollisuutena tehdä unionista osallistavan talouskasvun esikuva muulle maailmalle.

Brexitä kannattivat ennen kaikkea taloudellisesti taantuvien alueiden kansalaiset, jotka ovat saaneet kärsiä yhdessä miljoonien muiden eurooppalaisten kanssa EU:n lähes 10 vuoden pituisesta hitaan kasvun kaudesta: työttömyydestä ja laajemmasta turvattomuudesta, heikosta ansiokehityksestä, budjettikurista ja siihen liittyvistä julkisten palveluiden ja sosiaaliturvan leikkauksista.

Suomen ammattiyhdistysliike haluaa, että EU:ssa asetetaan etusijalle kestävän talouskasvun vahvistaminen. Tämä tarkoittaa kasvua, jonka synnyttää osaava ja hyvinvoiva korkea tuottavuuden työvoima. Juuri tämä tulee olla tulevan Euroopan sosiaalisen pilarinkin tavoitteena. Samalla on vahvistettava EU:n tutkimus- ja innovaatio- ja investointirahoitusta.

Mitä suuremmat markkinat ja mitä enemmän yritysten välistä tervettä kilpailua, sitä enemmän innovointia ja talouskasvua. Siksi tarvitaan lisää, ei vähemmän, kansainvälistä kilpailua sekä sisämarkkinoilla että kolmansien maiden kanssa.

Samalla on torjuttava epätervettä kilpailua huomattavasti aiempaa vahvemmin. Tutkimusten mukaan Brexitin alueellinen kannatus Britanniassa, samoin kuin äärioikeiston kannatus ympäri Eurooppaa, on ollut sitä suurempaa, mitä suurempia ovat olleet Kiinan tuonnin aiheuttamat shokit paikalliselle tuotannolle. Sisämarkkinoillakin riittää tehtävää mm. lähetettyjen työntekijöiden oikeuksien kanssa – vieläkään ei toteudu periaate ”sama palkka samasta työstä samassa paikassa”.

Työelämän sääntelyn taso vaihtelee suuresti eri jäsenmaiden välillä, mikä sekin osaltaan aiheuttaa epätervettä kilpailua. EU-tason vähimmäissääntelyn tarve on erityisen ilmeinen digitaloudessa, jossa työ voi siirtyä silmänräpäyksessä alhaisten kustannusten perässä sinne missä palkka ei riitä elämiseen ja pitkät työajat ovat tasapainoisen elämän esteenä.

EU:lla ei ole taloudellisesti eikä poliittisesti varaa pitkittää tulevia kriisejä. Siksi muiden rahaliittojen tapaan myös euroalue tarvitsee yhteisiä varoja, joiden avulla

ylläpitää kysyntää laskusuhdanteissa. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi euromaiden yhteisen suhdannetasausrahaston perustaminen.

Ongelmat ovat suuria, ja jäsenmaiden tahto ja kyky ratkaista niitä vaihtelee kenties enemmän kuin koskaan ennen. EU:n uskottavuus on jo hälyttävästi heikentynyt, kun eurokriisiä ja pakolaiskriisiä ei ole saatu aidosti ratkaistua eikä Brexitiä kyetty estämään. Siksi lienee välttämätöntä, että ne EU-jäsenmaat, jotka ovat valmiita yhteisiin ratkaisuihin saavat edetä ilman että muut jarruttavat niitä. Mm. Saksa, Ranska ja Italia ovatkin vuoden 2017 alussa antaneet tukensa monivauhtisen EU:n kehittämiseksi.

Suomen ay-liike on mukana työssä vahvemman, oikeudenmukaisemman ja globaalin johtajuuden ottavan Euroopan unionin puolesta. Ilman sitä ei Suomikaan voi menestyä. Siksi Suomen on oltava mukana monivauhtisenkin EU:n ytimissä. Tässä julkaisussa kerromme, mitkä unionin käynnissä olevat hankkeet ovat nyt erityisen tärkeitä, jotta EU ottaisi tarvittavia askelia oikeaan suuntaan.

Aleksi Kuusisto
FinUnionsin johtaja

Sisältö

BREXITIN KAUTTA KOHTI VAHVEMPAA EUROOPPAA?

TYÖLLISYYTTÄ, KASVUA JA HYVINVOINTIA TUKEVA EU JA EMU

EU:n uudistaminen.....	5
EMUn uudistaminen.....	5
Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari.....	6
EU:n investointiohjelma.....	7

AVOIMET JA REILUT SISÄMARKKINAT

Lähetettyjä työntekijöitä koskevan direktiivin uudistaminen.....	8
Sähköinen eurooppalainen palvelukortti.....	9
Sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen uudistaminen.....	9
Erityisosaajadirektiivi.....	10

AVOIMET JA REILUT KANSAINVÄLISET MARKKINAT

Brexit-neuvottelut.....	11
Tuontisuojainstrumenttien uudistaminen.....	12
Työelämä määräysten vahvistaminen EU:n kauppasopimuksissa.....	13

TURVALLINEN TYÖYMPÄRISTÖ

Työntekijöiden suojeleminen syöpää aiheuttavilta aineilta.....	14
Työterveys- ja työturvallisuuslainsäädännön uudistaminen.....	14
Väärinkäytösten ilmoittajien suojeleminen.....	15

Työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointia tukeva EU ja EMU

EU:n uudistaminen

Brexitin myötä on käynnistynyt laaja keskustelu siitä, miten EU:n olisi uudistuttava. EU:n kyky estää kriisejä ja ratkaista niitä on nykyisellään liian heikko, ja uudistukset ovat siksi välttämättömiä. Suomen ay-liike pitää tärkeänä, että EU pysyy mahdollisimman yhtenäisenä. Esimerkiksi kaikille yhteistä EU-tason työelämän lainsäädäntöä tarvitaan jatkossakin, jotta kaikkien sisämarkkinatoimijoiden on noudatettava samaa vähimmäissäätelyä. Monivauhtinen EU lienee kuitenkin ainoa keino vastata sellaisiin haasteisiin, joissa jäsenmaiden välillä ei ole yhteisymmärrystä. Suomen on oltava rakentava toimija EU:ssa ja säilyttävä mukana myös monivauhtisen EU:n uusissa ytimissä.

Euroopan komissio julkisti valkoisen kirjan Euroopan tulevaisuudesta maaliskuussa 2017. Komission keskustelunavaus sisältää viisi eri hahmotelmaa EU:n kehittämiseksi vuoteen 2025 mennessä: 1. Jatketaan entiseen tapaan, 2. Asetetaan sisämarkkinat etusijalle, 3. Halukkaat jäsenvaltiot tekevät enemmän yhdessä, 4. Tehdään vähemmän mutta tehokkaammin ja 5. Tehdään paljon enemmän asioita yhdessä.

Useiden jäsenmaiden hallitukset, esimerkiksi Saksan ja Ranskan, ovat ilmaisseet alustavan tukensa hahmotelmalle numero kolme. Tämä tarkoittaisi monitahtista Eurooppaa. EU-maat jakautuisivat useisiin eri maaryhmiin sen perusteella, kuinka paljon ne haluavat yhdistää voimiaan eri politiikka-alueilla. Päätöksiä odotetaan aikaisintaan joulukuun 2017 huippukokouksessa, Ranskan ja Saksan vaalien jälkeen.

EMUn uudistaminen

Komission on määrä julkistaa esityksensä EMUn uudistamiseksi toukokuussa 2017. Kasvu on palannut euroalueelle, ja nyt on oikea aika valmistautua seuraavaan laskusuhdanteeseen vahvistamalla euroalueen kykyä estää kriisejä ja hallita niitä. Erityisesti tarvitaan uusia mekanismeja kokonaisuutensa ylläpitämiseksi taantumissa, kuten esimerkiksi suhdannetasausrahasto. Samalla on vahvistettava euromaiden kannustimia hoitaa talouttaan kestävästi.

Pohjois- ja Etelä-Euroopan euromaiden näkemykset EMUn kehitystarpeista ovat tähän asti olleet hyvin kaukana toisistaan, mutta tulevat Ranskan ja Saksa vaalit saattavat muuttaa tilanteen. Saksan SPD:n vaalivoitto, etenkin yhdistettynä Emmanuel Macronin vaalivoittoon Ranskan presidentinvaaleissa, voisi vahvistaa maan valmiutta joihinkin Ranskan ja muiden Etelä-Euroopan euromaiden vaatimiin uusiin yhteisiin rakenteisiin. Näitä ovat mm. euromaiden yhteinen budjetti, yhteinen talletussuojarahasto, sekä yhteisen velkainstrumentin ja suhdannetasausrahaston käyttöönotto.

Mahdollisessa tulevassa kompromississa euroalueen kehittämiseksi Etelä-Euroopan euromaiden olisi vastaavasti hyväksyttävä euromaiden talouksien nykyistä vahvempi kontrollointi. Tämä tapahtuisi joko EU-instituutioiden tai markkinoiden toimesta. Jotta Pohjois- ja Etelä-Euroopan tavoitteet saadaan sovitettua yhteen tasapainoisesti, olisi Suomenkin oltava ennakkoluulottomasti mukana hakemassa ratkaisuja euroalueen rakenteellisiin ongelmiin.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari

Komission on määrä esitellä huhtikuussa 2017 euroaluetta koskeva sosiaalisten oikeuksien pilari, jonka avulla vahvistettaisiin työelämän oikeuksien ja muiden sosiaalisten oikeuksien toteutumista. Euroalueen talousohjausta vahvistettiin eurokriisin aikana, ja sen kautta on painostettu joitain jäsenmaita purkamaan työehtosopimusjärjestelmiään ja muita tarpeellisia sosiaalisia rakenteita. Sosiaalipilaria tarvitaan tuomaan tasapainoa euromaiden ohjaukseen. Jatkossa euroalueen on pyrittävä kasvuun ”sosiaalisten investointien” avulla eli vahvan sosiaali-, työllisyys- koulutus- ja työmarkkinapolitiikan keinoin. Tarvitaan esimerkiksi uusia työelämän direktiivejä, joilla jäsenmaat saadaan tekemään sosiaalisia investointeja.

Jos euromaita aletaan ohjata sosiaalikesymyksissä nykyistä vahvemmin, sen on tapahduttava tämän hetkisten EU:n toimivaltuuksien puitteissa ja kansallisia instituutioita kunnioittaen. Keinoina voisivat olla ainakin vertaisarviointi ja jäsenmaiden kannustaminen uudistuksiin, koska toimivaltuudet ovat hyvin rajoitettuja erityisesti koulutus- ja työmarkkina- ja sosiaalipolitiikassa.

Komission alustavasti esittämä tavoite edistää sosiaalisia investointeja ei liene realistinen ellei samalla vahvisteta uudistusten rahoitusmahdollisuuksia.

Sosiaalipilari onkin yhdistettävä EMU-uudistuksiin, joilla vahvistetaan kansallista finanssi- ja budjettipoliittista liikkumatilaa. Suomen ay-liikkeen tukema, Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n mallin mukainen suhdannetasausrahasto toimisi tämän suuntaisesti: taantumana aikana euromaa saisi tulonsiirtoja yhteisestä

rahastosta. Näin voitaisiin taantumassakin pitää yllä riittäviä sosiaali- työllisyys- ja koulutusmenoja. Tärkeää on myös jäsenmaiden kannustaminen kestävään taloudenpitoon, jotta jäsenmaiden omat budjettipoliittiset puskurit ovat lähtökohtaisesti riittävät.

Talous- ja sosiaalikesymyksiä koskevan ohjauksen lisäksi tarvitaan uusia työelämän direktiivejä, joilla voidaan edellyttää jäsenmailta tietyn tasoisia sosiaalisia investointeja ja estetään työntekijöiden turvaa heikentävä epäterve kilpailu. Vähimmäissääntelyn puutteet aiheuttavat merkittäviä epätasapainoja euromaidenkin välille ja heikentävät yhteisen rahapolitiikan tehokkuutta. Esimerkiksi työaikadirektiivin oikeanlainen uudistaminen on tässä tärkeää.

Erityisen kannatettava idea on myös Euroopan parlamentin tammikuussa 2017 esittämä työelämän puitedirektiivi. Sen avulla taattaisiin työelämän perusoikeudet digitalouden uusille työntekijäryhmille kuten alustatyöntekijöille. Ilman vähimmäissääntelyä uhkana on, että digitalouden työpaikat syntyvät sinne, missä työvoimakustannukset ja siten myös työntekijöiden suojelun taso on alhaisin.

EU:n investointiohjelma

Komissio on esittänyt Euroopan strategisten investointien rahastolle (ESIR) jatkokautta, nykyistä suurempaa rahoituskapasiteettia ja investointien uudenlaista kohdentamista. Suomen ay-liike tukee komission pyrkimyksiä vahvistaa EU-tason investointirahoitusta. On kuitenkin varmistettava, että julkista rahoitusta ei kanavoidu ESIR:n kautta investointeihin, jotka tapahtuisivat muutoinkin, markkinaehtoisesti. ESIR:n työllisyys- ja kasvuvaiikutuksia on myös seurattava aiempaa paremmin.

Investointiohjelma on yksi nykyisen komission lippulaivahankkeista, ja se käynnistettiin vuonna 2015. Investointien taso laski dramaattisesti eurokriisin aikana, ja ohjelmalla on pyritty lisäämään niiden määrää EU:ssa.

Ohjelma sisältää investointirahasto ESIR:n, teknistä apua jäsenmaille ja niiden yrityksille sekä investointiympäristön vahvistamista (muiden EU-aloitteiden kuten sisämarkkina- ja kauppapoliittisten aloitteiden avulla).

ESIR on myöntänyt rahoitusta Suomeen mm. Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtaalle. OP-Pohjola-pankin kautta on välitetty ESIR:n rahoitusta Suomen pk-yrityksille.

ESIR:iä koskeva muutosehdotus saatiin komissiolta syyskuussa 2016. Ehdotuksen mukaan rahaston toimikautta jatkettaisiin vuoteen 2020 saakka, ja sen avulla

pyrittäisiin kaksinkertaistamaan investointien määrä. Tämä tapahtuisi lisäämällä EU:n budjetin takauksia ja Euroopan investointipankilta saatavia pääomia. Investointeja kohdennettaisiin erityisesti rajat ylittäviin infrastruktuurihankkeisiin, pk-yrityksille, ilmastotoimiin ja resurssitehokkuuteen.

Avoimet ja reilut sisämarkkinat

Lähetettyjä työntekijöitä koskevan direktiivin uudistaminen

Yksi tärkeimmistä hankkeista reilujen sisämarkkinoiden edistämiseksi on lähetettyjen työntekijöiden aseman turvaaminen EU:ssa. Komissio on esittänyt sellaisia lakimuutoksia, joiden tavoitteena on taata lähetetyille työntekijöille sama palkka kuin paikallisille työntekijöille. Suomessa tämä tärkeä samapalkkaisuusperiaate jo toteutuu, mutta monessa muussa jäsenmaassa ei. Uudistuksen avulla halutaan suojata näiden maiden työntekijöitä ja yrityksiä epäterveeltä kilpailulta. Suomen ay-liikkeen näkökulmasta on tärkeää tukea samapalkkaisuusperiaatteen toteutumista sisämarkkinoilla. Samaan aikaan on varmistettava, että lakiuudistus ei miltään osin heikennä periaatteen toteutumista Suomessa.

Lähetettyjen työntekijöiden tilanne selkeytyi suomalaistyyppistä työehtosopimusten yleissitovuutta käyttävissä maissa vuonna 2015, kun EU-tuomioistuin katsoi, että Olkiluodon ydinvoimalan puolalaisille työntekijöille oli maksettava yleissitovan työehtosopimuksen mukainen palkka kaikkine lisineen. Monissa muissa maissa lähetetyille työntekijöille voidaan kuitenkin edelleen maksaa alempaa palkkaa kuin paikan päältä palkatuille työntekijöille.

Komission maaliskuussa 2016 antaman direktiiviesityksen keskeinen tavoite on ottaa huomioon kansalliset eroavaisuudet palkan ja muiden korvausten määrittelyssä ja velvoittaa lähettävät yritykset korvaamaan työntekijöilleen kattavasti nämä kaikki.

Sähköinen eurooppalainen palvelukortti

Sisämarkkinoiden tavarakaupan vapauttaminen on ollut yksi keskeinen EU:n saavutus, joka on Suomessakin tukenut tuottavuuden ja palkansaajien reaaliansioiden nousua vuosikymmenten saatossa. Palvelukaupan lisäämisestä on saatavissa vastaavia hyötyjä. Komissio pyrkii vähentämään palveluvientiin liittyvää byrokratiaa tammikuussa 2017 esittämällään yrityksen sähköisellä palvelukortilla. Kortin valmistelussa on vielä pystyttävä nykyistä paremmin varmistamaan, että yrityksen lähtö- ja kohdemaan viranomaisten välinen yhteistyö toimii luotettavasti. Yrityksen, jolle palvelukortti myönnetään, pitää todella täyttää kohdemaan määräykset, ja sen toimintaa kohdemaassa tulee voida valvoa tehokkaasti.

Komission mukaan yritys voisi kortin avulla todistaa noudattavansa tiettyjä kohdemaan määräyksiä. Palvelukortin myöntäisi yrityksen kotimaan viranomaisen, ja yrittäjä voisi tehdä hakemuksen omalla äidinkielellään. Vastaanottavalla jäsenvaltiolla säilyisi nykyinen valta soveltaa omia sääntelyvaatimuksiaan ja päättää, voiko hakija tarjota palveluja sen alueella.

Sähköinen kortti tulisi alkuvaiheessa käyttöön rakennusosalalla ja liike-elämän palveluissa, ja muilla sektoreilla myöhemmin. Kortti ei vaikuttaisi kohdemaassa voimassa oleviin työnantajien velvoitteisiin tai työntekijöiden oikeuksiin.

Sosiaaliturvan koordinaatioasetuksen uudistaminen

Komissio on esittänyt sosiaaliturvan koordinaatioasetukseen useita muutoksia, joista käytävä keskustelu on vasta alkamassa. Aloitteen avulla komissio pyrkii vahvistamaan ja selkeyttämään sisämarkkinoilla liikkuvan työvoiman oikeuksia sosiaaliturvaan. Tavoite on kannatettava. Työntekijöiden liikkuvuus on keskeinen sisämarkkinoiden oikeus ja sen helpottaminen on toivottavaa. Osa muutoksista edellyttää vielä yksityiskohtaista arviointia.

Komission esitys helpottaisi liikkuvuutta vahvistamalla liikkuvan työvoiman oikeuksia työttömyysturvaan. Työntekijät, jotka asuvat eri maassa kuin missä työskentelevät pääsisivät työntekomaan työttömyysturvan piiriin 12 kuukauden työskentelyn jälkeen. Toisessa jäsenmaassa tapahtuvaan työnhakuun puolestaan saisi lähtömaan työttömyysetuuksia kuuden kuukauden ajan nykyisen kolmen kuukauden sijaan.

Esityksessä myös vahvistetaan EU-tuomioistuimen ottama linja, että jäsenmailla on oikeus rajoittaa muiden jäsenmaiden kansalaisten oikeuksia sosiaaliturvaan silloin kun kyse ei ole työvoimasta. Komissio ei kuitenkaan esitä uusia rajoituksia ns.

sosiaaliturismille. Tämä on oikea linja, sillä tutkimusten mukaan toiseen EU-maahan muuttaminen sosiaalietuuksien perässä on marginaalinen ilmiö.

Erityisosaajadirektiivi

Erityisosaajadirektiivin tavoitteena on helpottaa korkeasti koulutetun työvoiman pääsyä kolmansista maista töihin EU-alueelle ns. sinisellä kortilla. Komissio haluaa ehdotuksellaan korvata nykyiset kansalliset järjestelmät kokonaan. Suomen ay-liike kannattaa työvoiman liikkuvuuden edistämistä sillä edellytyksellä, että varmistetaan työsuhteen ehtojen noudattaminen työskentelymaassa. Niin ikään työmarkkinaosapuolten rooli järjestelmässä on taattava, samoin kuin mahdollisuus kansalliseen työvoimapolitiittiseen tarveharkintaan.

Komission ehdotuksen mukaan jäsenmaalla olisi velvollisuus myöntää sininen kortti, jos hakija täyttää tietyt ehdot. Yhtenä kortin saamisen edellytyksenä voivat muodollisen pätevyyden sijasta olla myös vastaavat taidot. Tässä tulisi edetä selkein kriteerein ja maltillisesti. Kannustuksena start up -yrittäjyyteen komissio ehdottaa sinisen kortin haltijalle myös mahdollisuutta sivutoimen harjoittamiseen. Tämä on kannatettava idea.

Suomen ay-liikkeen tavoitteena sinisen kortin järjestelmässä on palkkatasa-arvo: jäsenmaan on voitava määritellä palkkaraja, jota alhaisempi hakijan palkka ei saa olla. Palkkakynnystä ja työskentelymaan työehtojen noudattamista tulee edellyttää myös siinä tapauksessa, että sinisen kortin haltija liikkuu EU:n sisällä.

Avoimet ja reilut kansainväliset markkinat

Brexit-neuvottelut

Iso-Britannian hallitus on ilmoittanut irtautuvansa EU:n sääntely- ja tuomiovallasta jättämällä sekä EU:n että sen sisämarkkinat. Pääministeri Theresa Mayn hallituksen tavoitteena ovat eronkin jälkeen läheiset suhteet unioniin kahdenvälisen vapaakauppasopimuksen pohjalta. EU ei voi myöntää Britannialle erivapauksia, jotka kannustaisivat muitakin eroamaan EU:sta. Tavoitteena tulee olla kunnianhimoinen ja kattava vapaakauppasopimus, jonka avulla minimoidaan Brexitin aiheuttamat taloushäiriöt ja sitoutetaan Britannia jatkossakin noudattamaan työ- ja muussa lainsäädännössään EU:n vaatimustasoa.

Brexit-neuvottelujen on määrä käynnistyä maaliskuussa 2017, jolloin Britannia on kertonut jättävänsä eroilmoituksensa. Tulevat neuvottelut sisältänevät kolme eri elementtiä: 1. Itse EU-eron ehdot, myös Britannian taloudelliset velvoitteet EU:lle; 2. Kahdenvälinen vapaakauppasopimus; 3. Sopimus väliaikaismenettelyistä, joita noudatettaisiin maaliskuussa 2019 toteutuvan EU-eron ja uuden vapaakauppasopimuksen voimaantulon välillä.

Theresa May on ilmoittanut, että jos neuvottelut käydään rakentavassa hengessä, Britannia noudattaisi EU-eron jälkeenkin EU:n työlainsäädäntöä ja suurta osaa EU:n muusta sääntelystä. Tämä olisi hyvä lähtökohta tuleville kauppasuhteille, sillä epäterveen kaupan riskit olisivat pieniä molempien osapuolten noudattaessa pitkälti samaa sääntelyä. Samalla minimoitaisiin kauppaa vaikeuttavat sääntelyesteet. EU:n tulisi vaatia vapaakauppasopimukseen EU:n aiemmissakin kauppasopimuksissa mukana ollut määräys, joka kieltää työlainsäädännön heikentämisen keinona parantaa kilpailukykyä. Näin voitaisiin estää Britanniaa heikentämästä lainsäädäntöään myöhemmässä vaiheessa.

Tuontisuojainstrumenttien uudistaminen

EU:n on herättävä USA:n tavoin Kiinan epäterveen kaupan aiheuttamiin ongelmiin. Tämä on tärkeää Suomenkin työpaikkojen kannalta, koska Kiina pyrkii aggressiivisesti esimerkiksi laivanrakennuksen johtomaaksi. Komissio on esittänyt uudistusta, jossa luovuttaisiin jaottelusta markkinatalous- ja ei-markkinatalousmaihin ja samalla luovuttaisiin osin ns. alemman tullin periaatteesta. Esitys ei ole kaikilta osin tarpeeksi vahva. Se heikentäisi EU:n mahdollisuuksia suojautua Kiinan epäterveeltä kilpailulta. Alemman tullin periaatteesta olisi luovuttava kattavammin, jotta EU voisi tarvittaessa suojata kaikkia teollisuudenalojaan.

Kiinasta EU:hun tuodut tuotteet ovat usein edullisia siksi, että Kiinan valtio tukee yrityksiään suoran ja epäsuoran keinoin, jotka ovat kiellettyjä EU:ssa ja muissa markkinatalouksissa. EU:n teollisuutta suojataan epäterveeltä kilpailulta tuontisuojausinstrumenteilla, jotka sisältävät erilliset, Kiinaa ja muita ei-markkinatalousmaita koskevat vahvennetut menettelyt. Näistä on ehkä luovuttava Kiinan WTO-liittymissopimuksen ehtoista johtuen.

Jos komissio pystyy osoittamaan, että EU:n alueelle tuodun tuotteen valmistaja on saanut hyötyä keinotekoisesta alhaisista hinnoista, se voi asettaa tuotteille polkumyynnitulleja. Näiden avulla käytännössä nostetaan tuotteen hintaa EU-markkinoilla. Komissio ei kuitenkaan nosta tuotteiden hintoja tasolle, joka vastaa samanlaisen markkinaehtoisuuden tuotteen hintaa, vaan asettaa tuontitullien tason vain juuri tarpeeksi korkeaksi, jotta voidaan estää suorat haitat EU:n teollisuudelle. EU:n noudattamaa käytäntöä kutsutaan alemman tullin periaatteeksi.

WTO:n säännöt eivät edellytä tämän säännön noudattamista, eivätkä sitä noudata myöskään EU:n kilpailijat kuten USA. Siksi esimerkiksi Kiinan teräksen polkumyynnitullit ovat USA:ssa jopa 10 kertaa korkeammat kuin EU:ssa. Mm. paljon terästä käyttävä EU:n laivanrakennusteollisuus saa täten kilpailuetua halvasta Kiinan teräksestä. EU:n politiikka on kuitenkin lyhytnäköistä. Alemman tullin periaate kannustaa Kiinaa jatkamaan epäreiluja käytäntöjään ja laajentamaan EU:hun kohdistuvaa vientiä yhä uusille korkean jalostusasteen sektoreille. Kiinan uudessa viisivuotissuunnitelmassa tavoitteeksi on mm. asetettu markkinajohtajuus laivanrakennusteollisuudessa.

Komission esitys sisältää mahdollisuuden luopua alemman tullin periaatteesta. Esitetty laskentatapa mahdollistaisi käytännössä siitä luopumisen vain yksinkertaisissa teräslaaduissa ja muissa alemman jalostusasteen tuotteissa.

Komission esityksestä puuttuu myös sosiaalisten kriteerien huomioiminen. USA:n polkumyynnitullien laskennassa otetaan huomioon se, onko tuotteen alkuperämaan

työntekijöillä oikeus neuvotella vapaasti palkoistaan. Kiinan palkkataso ja siten myös hintataso olisivat korkeammat, jos maan työntekijät saisivat neuvotella vapaasti työehtosopimuksia.

Työelämämääräysten vahvistaminen EU:n kauppasopimuksissa

EU:n solmimat vapaakauppasopimukset ovat positiivisten vaikutustensa ohella altistaneet EU:n työntekijöitä sosiaaliselle polkumyynnille. Sopimukseen on kirjattu kauppakumppaneita koskevia työelämävelvoitteita, mutta niiden valvonta on puutteellista eikä törkeistä rikkomuksista, kuten pakko- tai lapsityön systemaattisesta käytöstä, voi koitua taloudellisia seuraamuksia. EU:n kauppasopimukseen tulisivat mukaan mahdollisuus sanktioihin.

EU, USA ja Kanada ovat sisällyttäneet vapaakauppasopimuksiinsa työelämämääräyksiä. Kaikki kolme ovat edellyttäneet mm. Kansainvälisessä työjärjestössä ILO:ssa sovittujen työntekijöiden perusoikeuksien noudattamista.

USA ja Kanada ovat soveltaneet näihin määräyksiin samoja riitojenratkaisumääräyksiä kuin muihinkin sopimusvelvoitteisiin, jolloin rikkomuksista voi seurata taloudellisia rangaistuksia. EU torjui tämän ”sanktiomallin” sekä EU:n ja USA:n välisissä TTIP-neuvotteluissa että EU:n ja Kanadan välisissä CETA-neuvotteluissa. Komissio ja monet jäsenmaat katsoivat, että EU:n oma, ns. yhteistyömalli on tätä tehokkaampi. Mallin tavoitteena on kannustaa kauppakumppania työelämän uudistuksiin yhteistyössä hallitusten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Tutkimuksellista näyttöä EU:n mallin paremmuudesta ei kuitenkaan ole. Monessa tapauksessa EU:n yhteistyö on osoittautunut tehottomaksi.

Parhaita tuloksia saataisiin yhdistämällä sanktioiden mahdollisuus vahvaan yhteistyöhön. Tämä on ollut USA:n noudattama linja Kolumbiassa. USA on saanut kauppasopimusten aidosti sitovilla työelämämääräyksillä Kolumbian vastahakoisen hallituksen sitoutumaan merkittäviin työelämän uudistuksiin. Suuri osa uudistuksista on myös toteutunut, koska USA on useissa yhteistyöhankkeissa tukenut sekä teknisesti että rahallisesti paikallisia hallituksia ja työmarkkinaosapuolia työelämän sääntelyn ja valvonnan parantamiseksi.

Ehtona CETA:n hyväksymiselle EU sitoutui siihen, että sopimuksen työelämä- ja ympäristömääräysten toimeenpanoa vahvistettaisiin pian sen voimaantulon jälkeen. Komissio on ilmoittanut, että tavoitteena on uusi yhteinen malli, jonka sekä EU että Kanada pyrkisivät sisällyttämään tuleviin kauppasopimuksiinsa.

Turvallinen työympäristö

Työntekijöiden suojeleminen syöpää aiheuttavilta aineilta

Syöpä on EU:ssa yleisin työperäisten kuolemantapausten aiheuttaja ja tämän vuoksi selvästi suurin työntekijöiden terveysriski. Komissio on esittänyt karsinogeeni- ja mutageenidirektiiviin useita uusia tai tarkistettuja raja-arvoja syöpää aiheuttaville kemikaaleille. Nämä velvoittaisivat suojelemaan työntekijöitä nykyistä tehokkaammin. Aloite on erittäin tervetullut, ja on tärkeää turvata lakiuudistuksen toteutuminen.

Karsinogeeni- ja mutageenidirektiivin raja-arvoilla määritellään kemiallisen karsinogeenin enimmäispitoisuuden sitova raja-arvo työpaikan hengitysilmassa. Lisäksi kemikaalidirektiivin perusteella määritellään jäsenmaita ja niiden työpaikkoja velvoittavia raja-arvoja, jotka vastaavat Suomen htp-arvoja. Suomessa on muutamille aineille käytössä myös sitovat raja-arvot.

Komissio on luvannut yhteensä kolme listaa uusia tai päivitettyjä raja-arvoja. Ensimmäinen niistä annettiin toukokuussa 2016, toinen tammikuussa 2017 ja kolmas on määrä tulla vuonna 2018.

Työterveys- ja työturvallisuuslainsäädännön uudistaminen

Komissio on laatinut työsuojelulainsäädäntöä koskevan modernisaatio-ohjelman, jonka keskeisenä tavoitteena on poistaa ja päivittää vanhentuneita EU-määräyksiä. Lainsäädännön ajantasaistaminen on tärkeää, mutta uudistuksessa on edettävä varoen, jotta työntekijöiden suojelun taso ei alene. Työmarkkinaosapuolilla on oltava vahva rooli sääntöjen päivittämisessä.

Suuri osa jäsenmaiden työsuojelulainsäädännöstä perustuu EU-määräyksiin, joista osa on säädetty vuosikymmeniä sitten. Työelämä on muuttunut suuresti lakien säätämisen jälkeen, joten vanhojen sääntöjen uudistaminen on tarpeen.

Työelämän muutokset ovat synnyttäneet myös kokonaan uusia riskejä työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle. Tietyt riskit ovat myös muuttuneet aiempaa merkittävämmiksi. Erityisesti psykososiaaliseen työympäristöön liittyvät ongelmat koskettavat yhä useampia eurooppalaisia. Siksi komission tulisi esittää karsinogeenidirektiivin uudistamisen lisäksi myös muita lakialoitteita.

Väärinkäytösten ilmoittajien suojeleminen

Väärinkäytösten ilmoittajien suojelemisessa on vuonna 2017 meneillään komission järjestämä julkinen kuuleminen sekä kartoitustyö mahdollisista lainsäädännön vaikutuksista. Suomen ay-liike kannattaa väärinkäytösten ilmoittajien parempaa suojelemista ja ilmoittajia suojelevan lainsäädännön luomista. Se myös pitää tärkeänä, että lainsäädännöstä olisi hyötyä mahdollisimman laajalti sekä yksityisellä että julkisella sektorilla.

Väärinkäytösten ilmoittajien suojelemisessa on kyse tilanteista, joissa työntekijä kertoo ulospäin työpaikallaan havaitsemistaan väärinkäytöksistä tai laittomuuksista ja joutuu kantamaan siitä ei-toivottuja seuraamuksia.

Keväällä 2017 aiheesta on käynnissä komission kaikille avoin julkinen kuuleminen. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, suunnitteleeeko komissio väärinkäytösten ilmoittajien suojelemiseksi alakohtaista tai laajempaa lainsäädäntöä vai kenties kevyempiä toimia.

FinUnions

SAK
STTK
YTN

FinUnions edustaa 1,7 miljoonaa suomalaista työntekijää Euroopan unionissa. Sen jäsenjärjestöt ovat SAK, STTK ja YTN.

FinUnions
Boulevard du Roi Albert II, 5
1210 Bryssel

www.finunions.org
[@FinUnions](https://twitter.com/FinUnions)